

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 401

Ekonomia

Redaktorzy naukowi
Jerzy Sokołowski
Grażyna Węgrzyn
Magdalena Rękas

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska, Elżbieta Kozuchowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania

znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.pracnaukowe.ue.wroc.pl

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska

(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192

e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-533-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

ul. Komandorska 118/120 53-345 Wrocław

tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl

www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Łukasz Arendt: Zmiana technologiczna faworyzująca wysokie kwalifikacje czy polaryzacja polskiego rynku pracy – zarys problemu.....	13
Agnieszka Barczak: Wykorzystanie wybranych metod ilościowych w analizie pasażerskiego ruchu lotniczego w Polsce.....	26
Ryszard Barczyk: Rola polityki pieniężnej w stabilizowaniu gospodarki polskiej w latach 2000-2014.....	36
Tomasz Bernat: Przedsiębiorczość studentów a dodatkowe aktywności pozauczelniane.....	48
Przemysław Borkowski: Applicability of reference based appraisals in assessment of real sector investment projects.....	58
Przemysław Borkowski: A framework for risk analysis in infrastructure projects.....	69
Agnieszka Bretyn: Młodzi konsumenci wobec szarej strefy w Polsce.....	83
Sławomir Czetwertyński: Ekonomia kopiowania a korzyści społeczne.....	93
Karolina Drela: Rynek pracy i biedni pracujący.....	104
Małgorzata Barbara Fronczek: Handel produktami ICT – Polska na tle świata.....	114
Aleksandra Grabowska-Powaga: Kapitał społeczny w przedsiębiorstwach rodzinnych.....	126
Artur Grabowski: Ordoliberalna kategoria własności a współczesne oblicze sektora niemieckich przedsiębiorstw piłkarskich.....	134
Alina Grynia: Innowacyjność krajów bałtyckich: potencjał i bariery.....	144
Anna Horodecka: The concept of human nature as a driving force for changes in economics exemplified by feminist and neoclassical economics.....	155
Michał Jurek: The role of banks in performance of the real sector in selected EU member states.....	166
Grażyna Karmowska: Zastosowanie metod taksonomicznych do oceny zróżnicowania poziomu życia w krajach postsocjalistycznych Europy.....	176
Magdalena Knapińska: Efektywność polityki rynku pracy – aspekty teoretyczne i praktyczne.....	187
Andrzej Koza: Sytuacja na rynku pracy osób niepełnosprawnych i jej wpływ na gospodarkę finansową państwowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych.....	198
Jakub Kraciuk: Paradygmat <i>homo oeconomicus</i> w aspekcie rozwoju ekonomii heterodoksyjnej.....	211
Anna Krzysztofek: Rozważania o pojęciu odpowiedzialności.....	220
Wojciech Leoński: Wolontariat pracowniczy jako jedno z narzędzi CSR.....	233

Agnieszka Łopatka: Poziom i przyczyny różnicowania wynagrodzeń w Polsce	243
Iwona Maciejczyk-Bujnowicz: Changes in capital flows in process of integration of the European Union – selected aspects	253
Marta Maier: Starzejące się społeczeństwo jako wyzwanie dla polityki społecznej i rodzinnej	267
Agnieszka Malkowska: Ocena rozwoju obszaru przygranicznego na przykładzie województwa zachodniopomorskiego	275
Paweł Marszałek: Selected processes influencing contemporary banking systems	285
Danuta Miłaszewicz: Kompetencje społeczne polskich i litewskich studentów – analiza porównawcza	296
Dorota Milek, Karolina Kapusta: Competitiveness of the regions in the context of smart specialization (on the example of Świętokrzyskie)	306
Rafał Nagaj: Dochody a skłonność do działań altruistycznych wśród studentów w Polsce	317
Mariusz Nyk: Niedoskonałość rynku pracy w kontekście funkcjonowania związków zawodowych	327
Magdalena Olczyk: Konkurencyjność w literaturze ekonomicznej – analiza bibliometryczna	338
Monika Pasternak-Malicka: Płaca minimalna jako narzędzie ograniczające pracę nierejestrowaną	349
Barbara Pawłowska: W kierunku zrównoważonego rozwoju – przegląd efektów działań w Polsce	362
Renata Pęciak: Geneza podejścia regulacyjnego we francuskiej teorii ekonomicznej	373
Adriana Politaj: Pracodawcy z otwartego rynku pracy i ich rola w przeciwdziałaniu bezrobociu osób niepełnosprawnych	383
Joanna Prystrom: Innowacyjność a konkurencyjność gospodarki Luksemburga	399
Małgorzata Raczkowska: Kwestia gender w ekonomii	412
Magdalena Ratalewska: Uwarunkowania rozwoju sektorów kreatywnych ..	421
Hanna Soroka-Potrzebna: Regionalne zróżnicowanie sektora MŚP	431
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Wpływ współpracy z sektorem B+R na innowacyjność MŚP na podstawie badań ankietowych	440
Joanna Sychała: Ocena cech morfologicznych wahań cyklicznych w Polsce w latach 2001-2013	452
Joanna Stawska: Oddziaływanie decyzji władz monetarnych i fiskalnych (<i>policy mix</i>) na funkcjonowanie przedsiębiorstw w Polsce	462
Piotr Szkudlarek: Zaufanie jako komponent kapitału społecznego	472
Jarosław Szostak: Economic content of the category of value	483

Andrzej Szuwarzyński: Ocena wpływu polityki zdrowotnej na jakość życia starzejącego się społeczeństwa w krajach UE.....	493
Arkadiusz Świadek, Barbara Czerniachowicz: Aktywność innowacyjna systemów przemysłowych a koniunktura gospodarcza na przykładzie województwa dolnośląskiego	503
Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Zastosowanie indeksu Malmquista do badania zmian efektywności uczelni publicznych	514
Dariusz Tłoczyński: Rola państwa w kształtowaniu konkurencji na polskim rynku transportu lotniczego	525
Roman Tylżanowski: Zewnętrzne źródła finansowania procesów transferu technologii w przedsiębiorstwach przemysłowych wysokiej techniki w Polsce.....	535
Grażyna Węgrzyn: Zasoby ludzkie w Unii Europejskiej – szanse i zagrożenia	545
Danuta Witczak-Roszkowska, Karolina Okła: Skłonność studentów województwa świętokrzyskiego do zagranicznych emigracji zarobkowych.....	555
Katarzyna Włodarczyk: Pokolenie 50+ w Polsce – podejrzani o wykluczenie?.....	566
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Partycypacja mieszkańców w tworzeniu strategii rozwoju gminy jako przejaw kapitału społecznego na obszarach wiejskich.....	577
Jarosław Wolkonowski: Przyczyny i struktura emigracji obywateli Polski po akcesji do UE.....	587
Jacek Wychowanek: Tradycja w aspekcie budowania konkurencyjności małego przedsiębiorstwa	601
Urszula Zagóra-Jonszta: Adam Smith o własności.....	614
Magdalena Zalewska-Turzyńska: Communicating CSR – the Lasswell’s model approach.....	623
Ewa Zeman-Miszewska, Maciej Miszewski: Ład gospodarczy i porządek gospodarczy – potrzeba i szanse zmian	631
Mariusz Zieliński: Wpływ realizacji koncepcji CSR na wycenę spółek akcyjnych.....	642

Summaries

Łukasz Arendt: Skill-biased technical change or polarisation of the Polish labour market – remarks.....	13
Agnieszka Barczak: Application of selected quantitative methods in the analysis of passenger air traffic in Poland.....	26
Ryszard Barczyk: The role of monetary policy in the stabilization of the Polish economy in the years 2000-2014	36

Tomasz Bernat: Entrepreneurship of students vs. additional non-university activities.....	48
Przemysław Borkowski: Aplikacja metody referencyjnej oceny projektów inwestycyjnych w sferze realnej.....	58
Przemysław Borkowski: Metoda analizy ryzyka w inwestycjach infrastrukturalnych.....	69
Agnieszka Bretyn: Young consumers towards the shadow economy in Poland.....	83
Sławomir Czetwertyński: Economics of copying vs. social benefits.....	93
Karolina Drela: Labor market and working poor.....	104
Małgorzata Barbara Fronczek: Trade in ICT goods – Poland in comparison to the world.....	114
Aleksandra Grabowska-Powaga: Social capital in family business.....	126
Artur Grabowski: Ordoliberal category of a property and a modern aspect of a sector of German soccer enterprises.....	134
Alina Grynia: Innovation of the Baltic countries: potentials and barriers.....	144
Anna Horodecka: Koncepcja natury ludzkiej jako siła napędowa zmian w ekonomii na przykładzie koncepcji człowieka w ekonomii feministycznej i neoklasycznej.....	155
Michał Jurek: Znaczenie banków dla funkcjonowania sektora realnego w wybranych krajach UE.....	166
Grażyna Karmowska: Taxonomic methods to evaluate the variation in the standards of living in the countries of post-socialist Europe.....	176
Magdalena Knapieńska: Effectiveness of labor market policy – theoretical and practical aspects.....	187
Andrzej Koza: Situation of persons with disabilities on the labor market and its impact on the financial situation of the State Fund for Rehabilitation of the Disabled Persons.....	198
Jakub Kraciuk: <i>Homo economicus</i> paradigm in terms of development of heterodox economics.....	211
Anna Krzysztofek: Reflections about the notion of responsibility.....	220
Wojciech Leoński: Corporate volunteering as an instrument of CSR.....	233
Agnieszka Łopatka: Level and reasons for differences of salaries in Poland.....	243
Iwona Maciejczyk-Bujnowicz: Zmiany w przepływach kapitału w procesie integracji Unii Europejskiej – wybrane aspekty.....	253
Marta Maier: Ageing society as a challenge for social and family policy.....	267
Agnieszka Malkowska: Assessment of the development of a border area using Zachodniopomorskie Voivodeship as an example.....	275
Paweł Marszałek: Wybrane procesy wpływające na współczesne systemy bankowe.....	285
Danuta Miłaszewicz: Social competence of Polish and Lithuanian students – comparative analysis.....	296

Dorota Milek, Karolina Kapusta: Konkurencyjność regionów w kontekście inteligentnej specjalizacji (na przykładzie Świętokrzyskiego)	306
Rafał Nagaj: Incomes and willingness of students to perform altruistic actions	317
Mariusz Nyk: Imperfections of the labor market in the context of the functioning of trade unions	327
Magdalena Olczyk: Competitiveness in economic literature – bibliometric analysis	338
Monika Pasternak-Malicka: Minimum wage as a tool used to reduce the labor market grey area	349
Barbara Pawłowska: Towards sustainable development – review of effects of actions in Poland.....	362
Renata Pęciak: The origin of the regulation approach in the French economic theory.....	373
Adriana Politaj: Employers from the open labor market and their role in the counteracting of unemployment among persons with disabilities	383
Joanna Prystrom: Innovativeness vs. competitiveness of Luxembourg economy.....	399
Małgorzata Raczkowska: The issue of gender in economics	412
Magdalena Ratalewska: Determinants of the development of creative industries.....	421
Hanna Soroka-Potrzebna: Regional diversity of SME sector	431
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Effect of cooperation with R&D sector on SME’s innovation based on survey	440
Joanna Spychała: Evaluation of morphological characteristics of cyclical fluctuations in Poland in 2001-2013	452
Joanna Stawska: The impact of the monetary and fiscal authorities (policy mix) on the functioning of enterprises in Poland	462
Piotr Szkudlarek: Trust as a component of social capital	472
Jarosław Szostak: Ekonomiczna treść kategorii wartości	483
Andrzej Szuwarzyński: Assessment of the health policy impact on the quality of life of ageing population in the European Union countries	493
Arkadiusz Świadek, Barbara Czerniachowicz: Innovation activity in regional industrial systems vs. economic cycle on the example of the Dolnośląskie Voivodeship	503
Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Application of Malmquist index to examine changes in the efficiency of public universities	514
Dariusz Tłoczyński: The role of state in shaping the competition in the Polish air transport market	525
Roman Tylżanowski: External sources of funding of technology transfer in high-tech manufacturing sector in Poland.....	535

Grażyna Węgrzyn: Human resources in the European Union – opportunities and threats	545
Danuta Witczak-Roszkowska, Karolina Okła: Disposition to financial emigration among the students of the Świętokrzyskie Voivodeship.....	555
Katarzyna Włodarczyk: Generation 50+ in Poland – suspected of exclusion?.....	566
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Participation of inhabitants in building commune development strategy as a manifestation of social capital in rural areas	577
Jarosław Wolkonowski: Causes and structure of emigration of Polish citizens after the accession to the European Union	587
Jacek Wychowanek: Tradition in the aspect of building the competitiveness of a small-sized enterprise.....	601
Urszula Zagóra-Jonszta: Adam Smith about ownership	614
Magdalena Zalewska-Turzyńska: Model komunikacji CSR w świetle podejścia H. Lasswella	623
Ewa Zeman-Miszewska, Maciej Miszewski: Economic governance and economic order – need and opportunities of changes	631
Mariusz Zieliński: The impact of CSR concept on the valuation of stock companies	642

Artur Grabowski

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

e-mail: artur.grabowski@ue.katowice.pl

**ORDOLIBERALNA KATEGORIA WŁASNOŚCI
A WSPÓŁCZESNE OBLCZĘ SEKTORA
NIEMIECKICH PRZEDSIĘBIORSTW PIŁKARSKICH**

**ORDOLIBERAL CATEGORY OF A PROPERTY
AND A MODERN ASPECT OF A SECTOR
OF GERMAN SOCCER ENTERPRISES**

DOI: 10.15611/pn.2015.401.12

Streszczenie: Własność (prywatna) dla twórców ordoliberalnych to jeden z filarów ładu prawnego, na którym była ufundowana gospodarka rynkowa. W poglądach takich autorów, jak: Walter Eucken, Leonhard Miksch, Wilhelm Röpke, znajdowały się liczne wskazania, które mogą zostać wykorzystane z pożytkiem we współczesnym życiu gospodarczym. Na podstawie ujęcia ordoliberalnego przedstawiono porządek prawno-instytucjonalny (w szczególności kwestię własności) w niemieckiej profesjonalnej lidze piłki nożnej (1. Bundesliga). Stwierdzono nawiązanie do rozwiązań ordoliberalnych, które przejawiało się w zachowaniu prymatu własności prywatnej. Z możliwości zakupu udziałów w podmiotach sportowych korzystają zarówno niemieckie, jak i zagraniczne przedsiębiorstwa. Tym samym można stwierdzić, iż odpowiednio stworzony i wdrożony ład prawny stanowił ważną przyczynę rozwoju sektora niemieckich przedsiębiorstw piłkarskich.

Słowa kluczowe: ład prawny, ordoliberalizm, własność, przedsiębiorstwa piłkarskie.

Summary: For the authors of ordoliberalism the process of modern economy began from the building of legal order. One of its characteristics was private property. Referring to the authors quoted in this article, we present a current situation of a property in the sector of German soccer enterprises. As a result of the analysis, we found that the legal solutions that were adapted referred to ordoliberalism and a private property was ensured. In addition, in the sector of German soccer enterprises, investors are domestic and foreign companies who through the purchase of shares, contribute to the economic development of the professional league (1. Bundesliga).

Keywords: legal order, ordoliberalism, property, soccer enterprises.

1. Wstęp

Niemcy są ojczyzną ordoliberalizmu. Dla przedstawicieli tego kierunku w historii myśli ekonomicznej kategoria własności miała bardzo wielkie znaczenie. Dotyczyło to w szczególności prywatnej własności środków produkcji i kapitału, które to stanowiły podstawy gospodarki rynkowej. Nawiązując do poglądów sformułowanych przez wybranych autorów ordoliberalnych w latach 1937–1944, w drugiej części artykułu przedstawione zostały najważniejsze kwestie dotyczące własności. Natomiast w trzeciej części, nawiązując do ordoliberalnego ładu gospodarczego, przedstawiono kwestie własności na przykładzie niemieckich przedsiębiorstw piłkarskich.

Celami artykułu było: a) przedstawienie poglądów wiodących twórców ordoliberalnych na kwestie własności, b) zaprezentowanie bieżącej sytuacji własnościowej w profesjonalnej lidze piłki nożnej (1. Bundesliga), c) ocena rozwiązań instytucjonalno-prawnych w lidze piłkarskiej z uwzględnieniem ujęcia ordoliberalnego.

2. Teoria własności według przedstawicieli ordoliberalizmu

Na podstawie wybranego dorobku naukowego kluczowych przedstawicieli ordoliberalizmu, wśród których znajdowali się: Walter Eucken (1891–1950), Leonhard Miksch (1901–1950) i Wilhelm Röpke (1899–1966), zostaną ukazane kwestie własności.

Rozpoczynamy od Wilhelma Röpkego, dla którego własność prywatna była koniecznym atrybutem osobistej wolności obywateli [Röpke 1949, s. 166, 167]. Dlatego też był przeciwnikiem centralizacji, umasowienia i zróżnicowania form prowadzenia działalności gospodarczej (nie tylko duży przemysł, lecz także rolnictwa i rzemiosła), ale też współpracy pomiędzy małymi przedsiębiorstwami i mikroprzedsiębiorstwami [Röpke 1949, s. 276]. Zapewnienie jak największej liczbie osób praw do własności było dla Röpkego kluczowym punktem reform gospodarczo-społecznych w ówczesnej epoce [Röpke 1949, s. 279]. Kolejnym ograniczeniem koncentracji własności, gdyż w prostej linii prowadziła ona do koncentracji własności środków produkcji [Röpke 1949, s. 280, 281]. Następnym punktem przebudowy systemu gospodarczego dotyczył zwalczania każdego rodzaju monopoli [Röpke 1949, s. 282]. Własność według Röpkego miała spełniać określone funkcje, tj. posiadać podstawę, ciężar lub rdzeń oraz cechować się żywotnością. W ramach polityki gospodarczej według Röpkego należało utrzymać i koniecznie zwiększać liczbę – rolników, rzemieślników i małych przedsiębiorców, którzy byli wyposażeni we własność (środków produkcji i mieszkaniową). Najbardziej społecznym spośród wszystkich praw było „prawo do własności” – niestety, jak skonstatował Röpke, dotychczas żaden rząd i partia polityczna nie wypisała tego na swych programach i na sztandarach [Röpke 1949, s. 283, 284].

Röpke przeciwstawiał się kolektywizmowi i był zwolennikiem gospodarki rynkowej, której filarami były polityczna i kulturowa wolność oraz ład gospodarczy. Rynkowy system gospodarczy stanowił wobec tego kompilację wolności, porządku i postępu [Röpke 1994, s. 318, 324]. Gospodarka rynkowa dla Röpkego była porządkiem, w którym istniały: wolny mechanizm kształtowania cen, konkurencja, ryzyko poniesienia strat i szanse na osiągnięcie zysków, odpowiedzialność, wolna inicjatywa, a przede wszystkim własność prywatna [Röpke 1994, s. 329, 330].

Gospodarka rynkowa traktowana była jako system, którego przetrwanie było uzależnione od istnienia norm prawnych. Nie tylko ze względu na potrzebę ochrony praw jednostki przed ingerencją innych osób i samowolą państwa. Konieczne było istnienie państwa prawa. Prawa człowieka i obywatela były nieodzowne, aby mogło dojść do rozkwitu gospodarki. Istnienie przepisów chroniących osoby i własność zbudowało zaufanie. Bez niego nie mogła sprawnie funkcjonować prywatna sfera gospodarki [Röpke 1948, s. 156].

Stworzenie tzw. ekonomicznej konstytucji mogło przebiegać dwiema drogami: autonomii lub heteronomii. Pierwsza z nich – autonomia woli gospodarczej w przypadku złożonego podziału pracy we współczesnej gospodarce była problematyczna. Dlatego rozwiązanie tego problemu było tylko jedno – rynek. Tworzenie cen, prywatna własność środków produkcji oraz konkurencja wywodziły się z ustroju gospodarczego. To pozwoliło na stworzenie przez Röpkego złożonego pojęcia, czyli „gospodarczej konkurencji demokratycznej”. Fundamentem takiego systemu gospodarczego były: wolność, własność, podział pracy, rynek i konkurencja [Röpke 1948, s. 166, 169, 182].

Röpke zaprezentował trzecią drogą, pomiędzy kolektywizmem a kapitalizmem anglosaskim. Znakami rozpoznawczymi były wolność gospodarcza i konkurencja. Przejawami zaś były m.in. decentralizacja, wspieranie małych producentów, powstawanie małych osiedli, zdrowe formy życia osobistego i zawodowego (na czele z rolnictwem i rzemiosłem), prawny porządek w celu ograniczania monopolu i koncentracji w gospodarce. Zabezpieczenie reguły fair play, tworzenie nieproletariackich rodzajów przemysłu, ale także możliwie jak najszerzego podziału własności i ograniczenie interwencjonizmu państwowego w gospodarkę było dla Röpkego fundamentem powstania nowego porządku tzw. trzeciej drogi [Röpke 1948, s. 286–289].

Konstytucja ekonomiczna dotyczyła wolnych ludzi, którym zagwarantowano wolność działalności gospodarczej. We współczesnych, coraz bardziej złożonych gospodarkach kwestia własności wymagała naturalnego samoograniczenia i precyzyjnego określenia funkcji własności. Röpke uważał, iż konkurencja doprowadziła do prywatnej własności środków produkcji. Następnie zaś przeszła do funkcji społecznych i stała się powiernikiem dla administrujących dostępnymi środkami produkcji. Zagadnienie własności było mocno i nierozzerwalnie połączone z panowaniem konkurencji. W przypadku panowania monopolu te więzy były już bardzo słabe [Röpke 1948, s. 291, 296, 297].

Reasumując poglądy W. Röpkego to zasada indywidualizmu była zrównoważona zasadami społecznymi humanitarnymi. A wolna gospodarka rynkowa, konkurencja, prywatna inicjatywa, mechanizm cen wolnorynkowych i swoboda konsumentów nie były możliwe do pogodzenia z umasowionym, skolektywizowanym, sproletaryzowanym i pozbawionym zasad społeczeństwem [Stützel i in. (red.) 1981, s. 231, 232].

Z kolei W. Eucken podkreślał istnienie związków pomiędzy ustrojem gospodarczo-społecznym oraz porządkiem państwowym i prawnym. Dowodem były fundamenty, na jakich zbudowane były gospodarki: centralnie sterowana i rynkowa. W pierwszej z nich panował system nakazowo-rozdzielczy, a w drugiej przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe samodzielnie wpływały na przebieg procesów gospodarowania. Tylko w porządku konkurencji istniały wolne ceny, a rachunek ekonomiczny był prawidłowy. Konkurencja oparta była na wydajności. Z tej przyczyny własność rozwinęła się dopiero wtedy, gdy była „kontrolowana” przez konkurencję. W ładzie konkurencyjnym wolność i porządek znajdowały się w równowadze, a państwo miało za zadanie wspieranie i utrzymanie tegoż porządku [Eucken 2005, s. 80–84]. Podstawami większości nowoczesnych ekonomicznych konstytucji według Euckena powinny być: prywatna własność, swoboda zawierania umów i konkurencja [Eucken 1950, s. 53].

W 1937 r. L. Miksch opublikował pracę *Wettbewerb als Aufgabe. Grundsätze einer Wettbewerbsordnung* („Konkurencja jako zadanie. Podstawy porządku konkurencji”). W niej znajdujemy odwołanie do konstytucji [prawnej] gospodarki, w ramach której państwo prowadziło działania porządkujące niemające nic wspólnego z centralnym sterowaniem i regulowaniem [gospodarki]. Wynikało to z faktu, iż wolna i odpowiedzialna za swoje czyny jednostka uczestnicząca w procesach gospodarczych stanowiła najsilniejszą siłę postępu. Oprócz tego państwo w ramach „konstytucji prawnej gospodarki” miało stanowić wolnościowy ład prawny, z którego pochodziły porządek gospodarczy i reguły gry rynkowej. Jedynie porządek gospodarczy oparty na wolnej konkurencji mógł nosić miano ładu [rynkowego]. Zasada konkurencji była dla Mikscha podstawową zasadą porządkującą. Jednostki samodzielnie uczestniczące w procesach gospodarczych podlegały według niego jedynie obowiązującemu prawu konkurencji [Miksch 1947, s. 15, 16].

Dla przedstawicieli nurtu ordoliberalnego własność była atrybutem wolności osobistej (W. Röpke). Warunkiem niezbędnym do zaistnienia prywatnej własności było istnienie wolnej gospodarki (L. Miksch), gdzie panowała konkurencja (W. Eucken).

3. Własność a niemieckie przedsiębiorstwa piłkarskie

Do najważniejszych gremiów odpowiadających za organizację piłki nożnej w Republici Federalnej Niemiec należy zarząd i prezydium Niemieckiego Związku Piłki Nożnej (DFB – Deutscher Fussball Bund) oraz DFB-Bundestag – tzw. parlament

niemieckiej piłki nożnej¹. W 1998 r. podczas DFB-Bundestagu delegaci wyrazili zgodę na rozszerzenie dopuszczalnych form prawnych w sektorze klubów sportowych o spółki prawa handlowego². Dotychczas dominowały zarejestrowane stowarzyszenia (Eingetragener Verein – e.V.), które miały długą tradycję w Niemczech (np. występujące obecnie w 1. Bundeslidze – Schalke Gelsenkirchen zostało założone w 1904 r.). Tego typu stowarzyszenia były wpisane do rejestru w sądach rejonowych. Jednocześnie ich działalność była nakierowana na prowadzenie działalności gospodarczej (w nawiązaniu do § 22 kodeksu cywilnego), co zresztą nadal czynią z powodzeniem [Fritzweiler, Pfister, Summerer 2007, s. 123]³.

Na bazie macierzystego stowarzyszenia powstawały nowe podmioty – spółki akcyjne, komandytowo-akcyjne i z ograniczoną odpowiedzialnością. Wyłączenie ze stowarzyszenia zwykle obejmowało sekcję piłki nożnej (profesjonalną mężczyzn, a czasami także kobiet, zespoły młodzieżowe). Decyzję o wyłączeniu podejmowali uczestnicy walnego zgromadzenia stowarzyszenia zgodnie z ustawą o przekształceniu podmiotów prawnych (Umwandlungsgesetz – UmwG). Wobec tej zmiany należy posługiwać się określeniem „przedsiębiorstwa piłkarskie” w stosunku do podmiotów, które uległy przekształceniu ze stowarzyszeń sportowych (klubów piłkarskich) w spółki prawa handlowego.

Natomiast dwa lata później na wniosek podmiotów z dwóch profesjonalnych lig (1. Bundesliga i 2. Bundesliga) dokonano reform strukturalnych. W efekcie obie ligi otrzymały jeszcze większą autonomię. Osiemnastego grudnia 2000 r. powstały: Niemiecka Liga Piłki Nożnej sp. z o.o. (Deutsche Fussball Liga – DFL GmbH) i Związek Ligi (Liga Verband). Kompetencje DFL są następujące: odpowiada za organizację i marketing obu lig oraz za przeprowadzenie procesu licencjonowania klubów/przedsiębiorstw piłkarskich, które ubiegały się o prawo do uczestniczenia w rozgrywkach 1. Bundesligi i 2. Bundesligi, a także za organizację systemu rozgrywek (§4 pkt 1a i 1c oraz §19 pkt 2) [Satzung Ligaverband, s. 5, 16]. Z tego faktu wynikają konsekwencje polegające na tym, iż licencjodawca musi spełniać określone wymogi (finansowe, infrastrukturalne, medialno-techniczne, personalno-administracyjne, prawne, sportowe).

Przedstawienie kwestii związanych z własnością wymaga skupienia uwagi na kryteriach prawnych. Te znajdujemy w §4 porządku licencyjnego. Ubiegające się o licencję podmioty są zobowiązane do przedstawienia m.in. następujących dokumentów: wypisu z rejestru stowarzyszeń lub spółek prawa handlowego wraz z określeniem obowiązujących przepisów stanowiących przez DFB i DFL [Lizenzierungsordnung, s. 7–9]. Ponadto podmioty sportowe funkcjonujące jako spółki

¹ DFB-Bundestag jest organizowany, na wniosek prezydium, co trzy lata. Prawo do uczestniczenia posiada 259 delegatów reprezentujących wszystkie poziomy związkowe. Podczas Bundestagu odbywa się wybór zarządu i prezydium oraz zatwierdzane są zmiany w statucie i przepisach.

² Dopuszczono trzy rodzaje spółek: akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością, komandytowo-akcyjne.

³ Schalke 04 Gelsenkirchen, którego przychody w sezonie 2013/2014 wynosiły 215,3 mln EUR.

prawa handlowego są zobowiązane do przedstawienia informacji o posiadanych udziałach w innych podmiotach rynkowych, ale także o własnych udziałowcach. Stowarzyszenie sportowe (tzw. macierzyste) musi posiadać minimum 50%+1 akcji w spółce prawa handlowego podczas walnego zgromadzenia (w przypadku spółki komandytowej to macierzyste stowarzyszenie musi posiadać 100% udziałów w spółce-córcie i nie mniej niż 50% głosów na walnym zgromadzeniu (§8 pkt 2 statutu Związku Ligi). Wyjątek dotyczył dwóch przedsiębiorstw piłkarskich: Bayer 04 Leverkusen i VfL Wolfsburg, które posiadają 100% udziałów. Ma to swoje uzasadnienie w obowiązującym porządku prawnym (§8 pkt 3 statutu Związku Ligi), gdyż spółki Bayer i Volkswagen od ponad 20 lat znacząco wspierały ww. stowarzyszenia sportowe [Satzung Ligaverban, s. 8]. W lutym 2015 r. Dietmar Hopp (współtwórca firmy informatycznej SAP, od ponad ćwierćwiecza finansujący działalność TSG Hoffenheim) skorzystał również z takiej możliwości i od 1 lipca 2015 r. będzie większościowym udziałowcem w tym podmiocie (tj. będzie posiadał 96% udziałów, a TSG 1899 Hoffenheim 4%). Natomiast podczas spotkania Związku Ligi w marcu 2015 r. podjęto decyzję o zmianie w statucie, która polegała na tym, iż: dany podmiot gospodarczy nie może w sposób bezpośredni i pośredni posiadać udziałów w więcej aniżeli trzech przedsiębiorstwach piłkarskich, a tylko w jednym z nich może zostać właścicielem 10% lub większej części [Internet].

W tabeli 1 zostały przedstawione przedsiębiorstwa piłkarskie, które działają w formie spółek prawa handlowego i są uczestnikami rywalizacji w sezonie 2014/2015.

Spośród 18 podmiotów 13 było spółkami prawa handlowego, pozostałe 5 to stowarzyszenia (1. FSV Mainz 05, SC Freiburg, SC Paderborn, Schalke 04 Gelsenkirchen, VfB Stuttgart). Wśród spółek prawa handlowego znajdowały się: akcyjno-komandytowe (6), z ograniczoną odpowiedzialnością (5) i akcyjne (2). Podmioty z Leverkusen i Wolfsburga były spółkami sportowymi należącymi odpowiednio do dwóch niemieckich koncernów – Bayer AG i Volkswagen AG. Z kolei trzy spółki mające swoje siedziby w Monachium zdecydowały się w ostatnich latach na zakup udziałów w FC Bayern AG. Natomiast Borussia Dortmund to jedyne niemieckie przedsiębiorstwo piłkarskie, którego akcje od 31 października 2000 r. są notowane na giełdzie we Frankfurcie. W 2014 r. powstała spółka akcyjna HSV Fussball, której udziałowcami zostało dwóch prywatnych inwestorów (K.M. Kühne i H. Bohnhorst). Pierwszym inwestorem zewnętrznym w przedsiębiorstwie sportowym Hertha BSC został amerykański fundusz private equity, który za kwotę 61,2 mln EUR objął 9,7% udziałów.

Podmioty gospodarcze (krajowe i zagraniczne) oprócz możliwości zakupu udziałów w przedsiębiorstwach sportowych – dokonują również wykupu praw do nazwy stadionów (tzw. Naming Right) oraz zawierają umowy sponsoringowe. Obie formy inwestycji są podstawami zewnętrznego finansowania dla wszystkich przedsiębiorstw sportowych.

Tabela 1. Własność a niemieckie przedsiębiorstwa piłkarskie

Nazwa podmiotu	Udziałowcy
1.FC Köln GmbH & Co. KGaA	100% FC Köln 01/07 e.V.
Bayer 04 Leverkusen Fussball AG	100% Bayer AG
Borussia Dortmund GmbH & Co. KGaA	60,67% akcji w wolnym obrocie 14,78% Evonik Industries AG 8,59% Bernd Geseke 5,53% BVB 09 e.V. Dortmund 5,43% Signal Iduna 5% Puma SE
Borussia VfL 1900 Mönchengladbach GmbH	100% Borussia VfL 1900 Mönchengladbach e.V.
Eintracht Frankfurt Fussball AG	62,9% Eintracht Frankfurt e.V. 28,55% Freunde der Eintracht Frankfurt AG 5% BHF-Bank 3,6% Wolfgang Steubing AG
FC Augsburg 1907 GmbH & Co. KGaA	100% FC Augsburg 1907 e.V.
FC Bayern München AG	75,01% FC Bayern München e.V. 8,33% Adidas AG 8,33% Allianz SE 8,33% Audi AG
Hannover 96 GmbH & Co. KGaA	84,34% Hannover 96 Sales & Service GmbH & Co. KG 15,66% Hannoverscher SV von 1896 e.V.
Hertha BSC Berlin GmbH & Co. KGaA	90,3% Hertha BSC e.V. 9,7% KKR&Co. L.P.
HSV Fussball AG	91% Hamburger SV e.V. 7,5% Klaus-Michael Kühne 1,5% Helmut Bohnhorst
TSG Hoffenheim Fussball-Spielbetriebs GmbH	51% TSG1899 Hoffenheim e.V. 49% Dietmar Hopp
VfL Wolfsburg-Fussball GmbH	100% Volkswagen AG
Werder Bremen GmbH & Co. KGaA	100% SV Werder 1899 e.V.

Źródło: opracowanie własne, stan prawny na 15.06.2015 r.

3.1. Ocena rozwiązań instytucjonalno-prawnych w 1. Bundeslidze

Istniejący porządek prawny w niemieckiej profesjonalnej lidze piłki nożnej nawiązuje do założeń ordoliberalnych. Ład gospodarczy w doktrynie ordoliberalnej dotyczył m.in. stworzenia porządku wolnej konkurencji pomiędzy przedsiębiorstwami. Dopiero połączenie rozważań nad ładem prawnym, wolną konkurencją i kwestiami prawa własności pozwoliło na kompleksową ocenę rozwiązań, a także warunków, w jakich przyszło funkcjonować przedsiębiorstwom piłkarskim.

Zmiany w ładzie prawnym z lat 1998–2000 umożliwiły zmiany w strukturze własnościowej podmiotów sportowych. Oprócz stowarzyszeń zarejestrowanych w 1. Bundeslidze funkcjonują także spółki prawa handlowego. W ostatnich 15 la-

tach wzrosła się liczba klubów, które podjęły decyzję o powołaniu do życia spółek handlowych. To z kolei doprowadziło do zwiększenia zainteresowania zakupem udziałów w nich przez podmioty zewnętrzne – inwestorów. Takim przykładem może być spółka akcyjna FC Bayern, która kolejno sprzedała udziały trzem niemieckim przedsiębiorstwom (w 2002 r. był to Adidas, w 2010 r. Audi i w 2014 r. Allianz). Podobną drogę obrała Borussia Dortmund, której udziałowcami zostali m.in. Puma i Signal Iduna.

Charakterystyczne dla niemieckiej piłki profesjonalnej było rozwiązanie prawne zwane powszechnie zasadą 50%+1. Tego typu zapis pozwala na zachowanie niezależności niemieckim stowarzyszeniom, a zarazem daje inwestorom zewnętrznym możliwość zakupu udziałów w spółce. Jednocześnie miało to zapobiec wrogim przejęciom przez tzw. kapitał spekulacyjny. Uszczegółowienie zapisów statutu Związku Ligi, dotyczących ograniczenia możliwości zakupu udziału w więcej aniżeli trzech przedsiębiorstwach piłkarskich, było dobrym rozwiązaniem prawnym. Tego typu podejście nawiązuje do ordoliberalnych rozwiązań, gdyż nie tylko wpływa na ograniczenie przed kartelizacją, ale także wzmacnia uczciwość konkurencji wewnątrzsportowej w ramach Bundesligi.

Rywalizacja nie tylko sportowa, ale i ekonomiczna trwa w tym sektorze. Korzystając z istniejącej wolności gospodarczej i szans, jakie daje np. sponsoring sportu, w sektorze pojawiają się rodzime MŚP, ale także globalne koncerny i zagraniczne firmy⁴. Niemieckie przedsiębiorstwa piłkarskie udowadniają swoją działalnością, iż również jest możliwe osiąganie zysków (w sezonie 2013/2014 dotyczyło to 13 z 18 podmiotów) i bycie konkurencyjnym sportowo bez popadania w uzależnienie od inwestorów zewnętrznych i ich krótkofalowych strategii (czego przykładem są przejścia podmiotów sportowych w Anglii i Hiszpanii). W rezultacie majątek trwały 18 podmiotów z 1. Bundesligi (uwzględniając również spółki zależne wchodzące w skład koncernów piłkarskich) wynosił 967,8 mln EUR (stan na 30 czerwca 2014 r.), np. koncern Borussia Dortmund posiadał majątek o wartości 184,502 mln EUR, który obejmował: stadion wraz z zapleczem gastronomicznym, centrum treningowe i młodzieżowe oraz budynki biurowo-administracyjne [BVB Geschäftsbericht 2013/2014, s. 141]. Niezbędne do funkcjonowania przedsiębiorstw piłkarskich są stadiony, które stanowią największą wartość majątku trwałego. W 1. Bundeslidze mamy do czynienia z czterema typami własności stadionów; należą do: a) przedsiębiorstw piłkarskich lub ich spółek-córek (Bayer 04, Borussia Dortmund, Borussia

⁴ Sponsorem generalnym HSV jest Emirates Airline, a Schalke 04 Gelsenkirchen – Gazprom. Natomiast francuski Coface wykupił prawa do nazwy stadionu FSV Mainz. To niektóre przykłady zaangażowania kapitału zagranicznego w sektorze. Natomiast wśród sponsorów wspierających pozostałe podmioty sportowe znajdują się zarówno firmy rodzinne, MŚP z Niemiec, jak i globalne koncerny (Mercedes Benz, Volkswagen). Chociaż znajdują się krytycy reguły 50%+1, którą uważają za ograniczenie dla inwestorów (oczekujących za zakup udziałów odpowiedniego wpływu na funkcjonowanie podmiotu sportowego) oraz barierę dla pozyskiwania kapitału zewnętrznego przez przedsiębiorstwa piłkarskie [Dehesselles, Bragrock 2012].

Mönchengladbach, FC Bayern, Hannover 96, HSV, Schalke 04, TSG Hoffenheim), b) spółek, których udziałowcami są władze miast i przedsiębiorstwa sportowe (np. Augsburg, Brema, Stuttgart, Wolfsburg), c) gmin lub spółek komunalnych (np. Frankfurt am Main, Freiburg, Köln, Mainz, Paderborn), d) władz landu (np. Berlin).

Nawiązując do słów Waltera Euckena o tym, iż prywatna własność środków produkcji daje przedsiębiorstwom możliwość i wolność dysponowania nimi w interesie ogólnospołecznym [Eucken 1990, s. 169], należy stwierdzić, iż podmioty sportowe korzystają z niej w sposób odpowiedni, gdyż oferują od kilkudziesięciu już lat jedną z popularnych form spędzania czasu wolnego i przy tym są one pracodawcą dla wielu tysięcy osób, ale także solidnym podatnikiem uiszczającym opłaty na rzecz państwa niemieckiego.

Sektor niemieckich przedsiębiorstw piłkarskich funkcjonuje w gospodarce rynkowej, gdzie spełnione są atrybuty wskazane przez Wilhelma Röpkego, tj. własność prywatna, wolna inicjatywa, konkurencja, mechanizm cenowy, odpowiedzialność oraz narażenie podmiotów na ryzyko ponoszenia strat i szanse na uzyskanie zysków [Grabowski 2013, s. 78].

Natomiast w Republice Federalnej Niemiec obserwujemy stopniowe odchodzenie od pryncypiów ordoliberalnych (mimo deklaracji wiodących sił politycznych o przywiązaniu do społecznej gospodarki rynkowej) na rzecz wybiórczego traktowania przez polityków gospodarczych zasad Euckena i Röpkego. W efekcie pojawiają się rozmaite problemy, których zażegnanie może nastąpić tylko poprzez stworzenie całościowego programu reform gospodarczo-społecznych, a potem znalezienie kanclerza i rządu federalnego, który podejmie się odpowiedzialności za ich wdrażanie [Grabowski 2013, s. 40, 41].

4. Zakończenie

Ordoliberalny ład prawny według takich twórców, jak Eucken, Miksch, Röpke, poprzedza powstanie ładu ekonomicznego. Ten pierwszy zbudowany jest na fundamencie składającym się z prywatnej własności, wolności gospodarczej i konkurencji. Niemcy są ojczyzną ordoliberalizmu, z tego też powodu, przy zastosowaniu odniesień do tej doktryny, przeanalizowano bieżącą sytuację dotyczącą własności w sektorze przedsiębiorstw piłkarskich. W wyniku analizy stwierdzono, iż jest w nim zachowana prywatna własność środków produkcji, a zastosowane rozwiązania prawno-instytucjonalne pozytywnie wpływają na konkurencję i sytuację ekonomiczną podmiotów piłkarskich z 1. Bundesligi.

Literatura

BVB Geschäftsbericht 2013/2014.

Dehesselles T., Frodl Ch., 2012, *Kapitalgesellschaften im Sport*, [w:] *Sportmanagement*, red. A. Galli, V.C. Elter, R. Gömmel, W. Holzhäuser, W. Straub, Verlag Franz Vahlen, München,

Eucken W., 1950, *Die Grundlagen der Nationalökonomie*, Springer-Verlag, Berlin–Göttingen–Heidelberg.

Eucken W., 1990, *Grundsätze der Wirtschaftspolitik*, J.C.B Mohr (Paul Siebeck), Tübingen.

Eucken W., 2005, *Nationalökonomie wozu?*, Klett-Cotta, Stuttgart.

Fritzweiler J., Pfister B., Summerer T., 2007, *Praxishandbuch Sportrecht*, Verlag C.H. Beck, München.

Grabowski A., 2013, *Przedsiębiorstwa sportowe w gospodarce rynkowej. Na przykładzie FC Bayern Monachium SA*, Wydawnictwo WNT, Warszawa.

Internet: www.bundesliga.de/de/liga/news/2014/ligaverband-beschliesst-beschraenkung-von-mehrfachbeteiligungen-mitgliederversammlung (26.03.2015).

Lizenzierungsordnung (LO).

Miksch L., 1947, *Wettbewerb als Aufgabe. Grundsätze einer Wettbewerbsordnung*, Verlag Helmut Küpper, Godesberg.

Röpke W., 1948, *Die Gesellschaftskrisis der Gegenwart*, Eugen Rentsch Verlag, Erlangen–Zürich.

Röpke W., 1949, *Civitas Humana, Grundfragen der Gesellschafts- und Wirtschaftsreform*, Eugen Rentsch Verlag, Erlenbach–Zürich.

Röpke W., 1994, *Die Lehre von der Wirtschaft*, Verlag Paul Haupt, Bern–Stuttgart–Wien.

Satzung Ligaverband (Stand 16.03.2015).

Stützel W., Watrin Ch., Willgerodt H., Hohmann K. (red.), 1981, *Grundtexte zur Sozialen Marktwirtschaft. Zeugnisse aus zweihundert Jahren ordnungspolitischer Diskussion*, Gustav Fischer Verlag, Stuttgart–New York.